

Yvonne zu Dohna
Estetika duhovnosti: utjecaj Ignacija i Luthera na Caravaggiov i Rembrandtov prikaz Svetog Mateja i anđela

Za ikone se u srednjem vijeku vjerovalo da sadrže prisutnost sveca ili Gospodina. U modernim vremenima prisutnost Gospodina stvara sam umjetnik, estetskim sredstvima. Moguće je pronaći slučajnosti između određenih vrsta religioznih iskustava i specifičnih struktura umjetničkog djela. Koncept reformacije podrazumijeva da se živući glas Božji može čuti u duši svakog ljudskog bića. Martin Luther govori o slici u „govornom“ smislu, kao o mediju komunikacije. Stoga njezino značenje leži u njezinoj vidljivosti. Lutherova hermeneutika slike ima ograničenu ovisnost o riječi, pa on isključuje realističnu reprezentaciju. Protureformacija, za razliku od reformacije, shvaća božansku inspiraciju kao neočekivan i dramatičan proces, koji se odvija između dva različita svijeta. Ignacije je opisuje kao integralnu estetsku viziju pet osjetila. Jezuitska koncepcija umjetnosti temelji se na slikama koje navode vjernika da „spozna“ Gospodina pokazujući mu načine na koje se Gospodin pojavljuje u normalnim životnim prostorima. I Rembrandt i Caravaggio naslikali su prikaz Mateja i anđela, no svaki koristi drugu važnu teološko-estetsku viziju šesnaestoga stoljeća. Caravaggiova je slika temeljena na Ignacijevoj viziji, dok se Rembrandtova centralna ideja može dovesti u vezu s Lutherom. Na Rembrandtovoj je slici anđeo skriven, u pozadini. Anđeo i sv. Matej susreću se samo preko izgovorene riječi. Izgleda kao da anđelove riječi možda i dopiru do Mateja, no on se doima kao da sluša svoju dušu. Rembrandt naglašava da obje figure pripadaju istom svijetu. Caravaggio, međutim, stvara dva različita svijeta. U njegovoj je verziji anđeo naglašen i doima se okosnicom cijelog prikaza. On se spušta iz druge sfere prema ljudskoj pojavi svetog Mateja. Gledaju jedan drugoga u oči dok vode dijalog, colloquium, poput onog opisanog u Ignacijevim Duhovnim vježbama. Imanentnost božanskog u Caravaggiovim figurama pokazuje kako inspiracija može doći i izvana, ali i iz nutrine ljudskog bića. Umjesto toga, Rembrandtu je božanska imanencija u boji, u nedefiniranoj formi. Iako se razlikuju u esteticima i motivu, obojica žele ukazati da je božansko prisutno u fizičkoj prisutnosti tijela. Ako pratimo ovaj put, bit ćemo u stanju produbiti ekumenski dijalog uz pomoć izvrsnih umjetničkih izričaja umjetničkih djela.